

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

FEATURES OF ACCOUNTING ACTIVITY OF POLICEMEN OF JUVENAL PREVENTION

Зеленський Є.С., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Карпенко О.М., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Новелою у діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України стало прийняття Наказу МВС України «Про затвердження змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 25.06.2020 № 488, який є черговою спробою організувати діяльність підрозділу відповідно до вимог сучасного світу.

Одним із нововведень прийнятого нормативно-правового акту є запровадження електронного формату профілактичного обліку дітей у поліції та наповнення відповідної інформаційної підсистеми, яка входить до складу єдиної інформаційної системи МВС України. Загалом змінюється процедура профілактичного обліку дітей і вимоги до ведення обліково-профілактичної справи. Проблема полягає у тому, що фактично такої інформаційної системи створено не було, а її наповнення лише започатковано.

Варто виокремити такі особливості облікової діяльності поліцейських ювенальної превенції Національної поліції України:

1) дотримання елементів електронного документообігу під час профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції (єдина інформаційна система МВС України дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота, та електронна форма журналу реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, узятих на профілактичний облік);

2) категорії дітей, які підлягають профілактичному обліку, підстави для взяття дитини на профілактичний облік, підстави для зняття дитини із профілактичного обліку, які, крім іншого, відповідають нормам Законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству», акцентуючи увагу окремо на дітях, які вчинили домашнє насильство та булінг;

3) процес профілактичного обліку дитини підрозділами ювенальної превенції поділяється на три етапи: 1) взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи; 2) профілактичний облік дитини (застосування до дитини заходів індивідуальної профілактики) та ведення обліково-профілактичної справи; 3) зняття (зміну) із профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи.

Ключові слова: ювенальна превенція, дитина, індивідуальна профілактика, профілактичний облік, обліково-профілактична справа.

The novelty of this year in the activities of subdivisions of juvenile prevention of the National Police of Ukraine was the acceptance the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "About approval of changes to the Instruction of the organization of activities of subdivisions of juvenile prevention of the National Police of Ukraine" from 25.06.2020 № 488, which is another attempt to organize the activities of subdivisions in accordance with the requirements of the modern world.

One of the innovations of the adopted normative and legal act is the introduction an electronic format of preventive accounting of children in the police and filling the relevant information subsystem, which is part of the single information system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Accordingly, the procedure of preventive accounting of children and the requirements for conducting accounting and preventive case are changing. The problem is that, in fact, no such information system has been created so far, and its content has only just begun.

It is necessary to single out the following features of registration of prophylactic conducting of children by subdivisions of juvenile prevention of the National Police of Ukraine:

1) observance of elements of electronic document circulation during prophylactic accounting of children by subdivisions of juvenile prevention (single information system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine of children on which preventive work is carried out, and electronic form of the register of accounting and preventive cases of children registered);

2) categories of children – subject to preventive accounting, grounds for taking a child for preventive accounting and grounds for deregistration of a child, among other things, comply with the Laws of Ukraine "About Amendments to Changes to Legislative Acts of Ukraine on Combating Bullying" and "About Prevention and Counteraction to Domestic Violence", with special emphasis on children who have committed domestic violence and bullying;

3) the process of preventive accounting of a child by subdivisions of juvenile prevention is divided into three stages: 1) start the preventive accounting of a child and the establishment of an accounting and preventive case; 2) preventive accounting of the child (application of individual prevention measures to the child) and conducting accounting and preventive case; 3) removal (change) from the preventive accounting of the child and closing of the accounting and preventive case.

Key words: juvenile prevention, child, individual prevention, preventive accounting, accounting and preventive case.

Актуальність теми. Новелою у діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України стало прийняття Наказу МВС України «Про затвердження змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 25.06.2020 № 488, який є черговою спробою організувати діяльність підрозділу відповідно до вимог сучасного світу.

Постановка проблеми. Одним із нововведень прийнятого нормативно-правового акту є запровадження електронного формату профілактичного обліку дітей у поліції та наповнення оновленими даними відповідної інформаційної підсистеми, що входить до складу єдиної інформаційної системи МВС України. Відповідно дещо змінюється процедура профілактичного обліку дітей і вимоги до ведення обліково-профілактичної справи. Проблема полягає у тому, що фактично такої інформаційної системи

створено не було, а її наповнення лише започатковано. Для подальших наукових і практичних доробків пропонуємо насамперед визначити особливості облікової діяльності поліцейських ювенальної превенції щодо дітей.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Незважаючи на нову для України організацію діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, наділення їх фактично новими завданнями та повноваженнями, дослідження проблем діяльності подібних організаційних структур у поліції (міліції) проводяться постійно. Серед основних досліджень варто виокремити роботи О.В. Горбач, Я.М. Квітки, Ю.І. Ковальчук, Т.Г. Корж-Ікаєвої, І.С. Кравченко, М.П. Легецького, Н.В. Лесько, Б.О. Логвиненка, О.В. Нікітенка, С.Г. Поволоцької, О.Л. Чернецького та інших. Проте у зв'язку із законо-

давчими новелами виникає необхідність їх дослідження і виокремлення особливостей ведення профілактичного обліку дітей поліцейськими ювенальної превенції.

Метою наукової статті є на основі здійснення аналізу змін до правової основи діяльності підрозділів ювенальної превенції виділити особливості профілактичного обліку дітей ювенальними поліцейськими.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи особливості профілактичної діяльності ювенальних поліцейських щодо обліку дітей насамперед акцентуємо увагу на змінах, внесених до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (далі – Інструкція) у 2020 році, які мають суттєвий вплив на діяльність таких поліцейських [2].

Так, зміни до вказаної Інструкції в частині ведення профілактичного обліку дітей передбачають таке:

1. На поліцейських ювенальної превенції покладається обов'язок вносити відомості про факт взяття дитини на профілактичний облік, відповідні дані про дитину, яку взято на профілактичний облік, про взяття на профілактичний облік дитини до відповідної інформаційної підсистеми, що входить до складу єдиної інформаційної системи МВС України, дітей, щодо яких такі поліцейські здійснюють профілактичну роботу [2].

Тобто, єдина інформаційна підсистема міститиме відомості про дитину, яку взято на профілактичний облік, матиме електронний формат, доступний іншим поліцейським по всій країні. Таке запровадження є великим кроком уперед до європейських стандартів, що спрощуватиме роботу поліцейських. Проте слід пам'ятати про дотримання усіх засобів безпеки, оскільки персональні дані дітей міститимуться у цьому обліку.

2. Інструкцію доповнено такими категоріями дітей, які підлягають профілактичному обліку: дитина, яка вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), передбачене ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис; дитина, яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу [1; 2].

Залишилися незмінними категорії дітей, які підлягають профілактичному обліку в підрозділах ювенальної превенції: дитина, засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; дитина, звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання; дитина, звільнена зі спеціальної виховної установи; дитина, яка протягом року двічі і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності; дитина, яка протягом року двічі і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей [1].

Виключено такі категорії дітей, які підпадали під профілактичний облік: дитина, якій оголошено повідомлення про підозру в учиненні кримінального правопорушення; дитина, яка не досягла 18-ти років і вчинила домашнє насильство у будь-якій формі (дитина-кривдник).

У цьому випадку акцент зроблено на законодавчих новелах останніх років, а саме прийнятих Законах України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» [3] та «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4], що активно обговорюються серед громадськості та запроваджуються у діяльність державних органів.

Особливістю dodаних категорій дітей є те, що одноразове вчинення факту домашнього насильства чи булінгу є підставою для постановки на профілактичний облік, на відміну від такої категорії обліку як дитина, яка протягом року двічі і більше разів була притягнута до адмі-

ністративної відповідальності. Необхідно наголосити, що однією з типових ознак булінгу (цькування) є систематичність (повторюваність) діяння [3], яку слід доводити в суді, тобто автоматично доводиться факт не одноразового, а повторюваного вчинення протиправних дій, відповідальність за які передбачена КУпАП. З викладеного можна зробити висновок, що виокремлення в окрему категорію профілактичного обліку дітей, які вчинили булінг, є не зовсім доцільним, адже дублює раніше наявну категорію обліку.

3. Відповідно до вказаних вище законодавчих актів відредаговано і підстави для взяття дитини на профілактичний облік, а також підстави зняття з такого обліку. Загальний же порядок профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України залишився незмінним. Узагальнюючи нормативно-встановлений процес профілактичного обліку дитини підрозділами ювенальної превенції, вважаємо, що його можна поділити на кілька етапів:

1) взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи;

2) профілактичний облік дитини (застосування до дитини заходів індивідуальної профілактики) та ведення обліково-профілактичної справи;

3) зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи.

З'ясуємо особливості кожного з цих етапів. Перший етап профілактичного обліку, який ведеться підрозділами ювенальної превенції Національної поліції, полягає у виявленні підстав взяття на профілактичний облік дитини, які чітко визначені в Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України [1]. Ця Інструкція також чітко визначає і порядок взяття дитини на профілактичний облік. Якщо поліцейський ювенальної превенції виявляє такі підстави, то строком у три дні виносить постанову про взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи, затверджує її начальник територіального органу ГУНП.

Обліково-профілактична справа відповідним чином реєструється в журналі реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, взятих на профілактичний облік, який ведеться в електронній формі [1]. Якраз електронна форма такого журналу і є особливістю, що відрізняє профілактичний облік дітей, який ведеться підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України, від інших подібних обліків, а також доводить, що підхід підрозділів ювенальної превенції до такого обліку є професійним і сучасним.

Крім електронного журналу, поліцейський протягом доби після заведення обліково-профілактичної справи вносить необхідну інформацію до відповідної інформаційної підсистеми баз даних, яка входить до складу єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, проставляє категорію обліку. Ведення електронного обліку підтверджує дотримання поліцейськими принципів верховенства права, законності, оперативності, прозорості та відкритості у їх діяльності, а також спрощує їх діяльність, позбавляючи частини паперової роботи.

Окремо варто зауважити про дотримання прав дитини під час постановки її на профілактичний облік, адже під час заведення обліково-профілактичної справи у поліцейського є обов'язок повідомити дитину, її батьків чи інших законних представників про факт взяття дитини на профілактичний облік. Поліцейський також під підпис проводить ознайомчу бесіду з такими особами та роз'яснює умови перебування на обліку в поліції. Одночасно з цим письмове повідомлення про взяття дитини на профілактичний облік і заведення обліково-профілактичної справи поліцейський відправляє до центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Таке повідомлення направляється і службі у справах дітей, якщо дитина належить до категорії дітей, які протягом року двічі і більше разів були притягнуті до адміністративної відповідальності або вчинили булінг (цькування).

Другий етап передбачає ведення профілактичного обліку шляхом застосування до дитини заходів і засобів індивідуальної профілактики вчинення нею правопорушень. Види таких заходів і засобів обираються поліцейським ювенальної превенції самостійно з огляду на обставини, за яких дитину взято на профілактичний облік, її психологічно-вікові особливості тощо.

Відповідні матеріали, які підтверджують застосування таких заходів, додаються до обліково-профілактичної справи. Такий профілактичний облік дитини триває рік або той строк, який передбачений вироком суду. Протягом такого обліку ведення обліково-профілактичних справ періодично контролює керівництво поліцейського. Вважаємо за доцільне акцентувати увагу на тому, що контроль здійснює лише керівництво превентивного блоку на територіальному рівні, центральні органи ювенальної превенції Національної поліції України не застосовують контролюючих заходів до ведення обліково-профілактичних справ.

Третій етап передбачає зняття з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи. Підстави, за яких це відбувається, також чітко визначені Інструкцією з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України [1]. За наявності таких підстав поліцейський протягом доби вносить затверджену керівництвом постанову про зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи. Також ця інформація вноситься до електронної картки інформаційної підсистеми баз даних. Відбувається інформування батьків, законних представників, а також всіх інших органів і служб, які раніше були поінформовані, про зміну статусу дитини.

Профілактичний облік припиняється автоматично лише в тому разі, якщо дитина більше року проживає за кордоном або на тимчасово окупованій території. Якщо ж дитина переїжджає на постійне місце проживання в межах

України, то і її обліково-профілактична справа направляється за її місцем проживання. Відповідна інформація вноситься до журналу реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, взятих на профілактичний облік, та електронних баз даних.

Нормативно встановлено і порядок зберігання та знищення закритих обліково-профілактичних справ [1], хоча, на наш погляд, необхідність паперового дублювання електронних носіїв інформації у найближчому майбутньому має бути усунена, зважаючи на вказані вище новели з електронними картками інформаційних підсистем баз даних. Отже, виокремлені нами три етапи профілактичного обліку дитини поліцейськими ювенальної превенції нормативно є визначеними, чітко упорядкованими, вони повністю висвітлюють особливості цього процесу.

Висновки. Варто виокремити такі особливості ведення профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України:

- дотримання елементів електронного документообігу під час профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції (єдина інформаційна система МВС України дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота, та електронна форма журналу реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, взятих на профілактичний облік);

- категорії дітей, які підлягають профілактичному обліку, підстави для взяття дитини на профілактичний облік, підстави для зняття дитини із профілактичного обліку, які, крім іншого, відповідають нормам Законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству», акцентуючи увагу окремо на дітях, які вчинили домашнє насильство та булінг;

- процес профілактичного обліку дитини підрозділами ювенальної превенції поділяється на три етапи: 1) взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи; 2) безпосередньо профілактичний облік дитини та ведення обліково-профілактичної справи; 3) зняття (зміна) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.
2. Про затвердження змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 25.06.2020 № 488. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-20#Text>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18.12.2018 № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.